

Sobre persones i fronteres

S embla que hi ha acord universal sobre la integritat territorial dels estats constituïts, sobre la intangibilitat de les fronteres, i altres principis igualment sagrats: és el primer manament del decàleg del món

Joan Francesc Mira

(quan el decàleg convé), el principi absolut que no es pot posar mai en dubte, almenys des del segle XVIII i els tractats de Westfàlia. Principi que no aplicà Napoleó, que no es va aplicar al llarg de la segona meitat del segle XIX, quan l'Imperi turc retrocedia, l'Imperi austro-hongarès s'eixamplava, i els petits estats d'Alemanya o d'Itàlia es fonien en un sol regne. No es va aplicar després de la Primera Guerra Mundial, ni després de la Segona, quan les fronteres de l'Europa central i oriental van patir tantes contraccions, expansions i redefinicions, que gairebé cap estat en va eixir amb el territori anterior més o menys íntegre. Curiosament, sí que es va aplicar quan les colònies africanes arribaren a la independència amb fronteres arbitràries i sovint absurdes, i les van considerar veloçment com a intocables. I també es va aplicar als territoris que formaven la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, sovint amb límits administratius capritxosos ràpidament convertits en fronteres inalterables. En tot això, tal com es pot comprovar, les persones no compten per res, no compten els pobles. Perquè no hi ha principi moral i polític més alt que la sobirania perfecta de l'estat: no compta la gent, compten les ratlles del mapa; prèviament declarades frontera d'estat, no cal dir-ho. Així tot el territori que controla l'estat sobirà esdevé territori nacional, consubstancial amb l'estat mateix i amb la nació que l'ocupa o domina. Tota frontera esdevé molt aviat sagrada, infinitament més sagrada que la gent que hi viu a dins. Perquè el territori és més "patrimoni nacional" que les persones mateixes que componen la nació, més que els ciutadans del país. Els estats sembla que poden suportar la pèrdua de gent, no mai la pèrdua de terra. Imaginar-se el propi mapa reduït d'un trosset o fragment provoca descàrregues brutals d'adrenalina física i política. Imaginar-se la pròpia comunitat nacional reduïda d'uns milers o milions de persones

(per emigració, posem per cas), només provoca, potser, vagues lamentacions, o càlculs sobre l'enviament de divises. I allò que en solem dir "comunitat internacional" (l'ONU, la Unió Europea...), quan arriba el conflicte no pensen en persones o

pobles, pensen en territoris i en fronteres.

Coses així explicava jo fa trenta anys en un llibre sobre la nació i les nacions, i continuen penosament vigents. Ara mateix, és del tot evident que la Rússia de Putin, adormidor heroic de tigres siberians, pretén, d'una manera o d'una altra, restaurar el poder i el prestigi de l'imperi dels tsars, ser respectada, imposar-se de grat o per força com a poder de primer ordre. Ja ho va fer, a Geòrgia, de manera abusiva, prepotent i violenta, i tothom condemnà vivament la "independència" d'Ossètia del Sud i d'Abkhàzia, sota el control de Rússia. Evident, no? Doncs, no. Perquè la condemna es basava, doctrinalment, en una "integritat territorial" de Geòrgia, definida per fronteres que resulten d'un artifici administratiu soviètic. Ningú no es preocupà si els ossets o els abkhazos eren georgians o no, si era raonable que els ossets del sud i els del nord estiguessen separats en dos estats, si la població, massivament, volia o no volia pertànyer a Geòrgia. Però el principi és immutable: la integritat territorial, si és respectada com si no, és el valor absolut. Les persones, i els pobles, són un valor relatiu, o no són cap valor. Ho vaig escriure fa un grapat d'anys, i s'ha tornat a demostrar a Crimea, part inalienable i eterna d'Ucraïna... pel sol fet de formar-ne part gràcies a un "regal" administratiu de Nikita Khruixtxov fa seixanta anys. La intervenció militar i política russa ha estat intolerable, Putin és un autòcrata perillós i intractable, les condicions del referèndum l'han convertit en una farsa inacceptable, i tot el procés ha estat un exemple perfecte d'allò que no s'ha de fer. Dit això, la voluntat de la població de Crimea, majoritàriament russa, és més important que l'extensió i les fronteres d'un estat al qual pertanyien per un capritx accidental. Per una vegada que sí que comptava la gent, tot s'ha fet de la pitjor manera possible.

“El principi és immutable: la integritat territorial, si és respectada com si no, és el valor absolut. Les persones, i els pobles, són un valor relatiu, o no són cap valor. Ho vaig escriure fa un grapat d’anys, i s’ha tornat a demostrar a Crimea, part inalienable i eterna d’Ucraïna... pel sol fet de formar-ne part gràcies a un ‘regal’ administratiu de Nikita Khruixtxov fa seixanta anys”